HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

איכוון ותקע לי אלמא קסבר משמיע בעי כוונה מיתיבי [א]היה עובר אחורי בית הכנסת או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה אם כוון לבו יצא ואם לאו לא יצא וכי כוון לבו מאי הוי היאך לא קא מיכוין אדעתא דידיה [א]הכא בשליח ציבור עסקינן דדעתיה אכוליה עלמא ת"ש נתכוון שומע ולא נתכוון משמיע נתכוון משמיע ולא נתכוון שומע לא יצא עד שיתכוון שומע ומשמיע קתני משמיע דומיא דשומע מה שומע שומע לעצמו אף משמיע משמיע לעצמו א] [ב]וקתני לא יצא תנאי היא דתניא שומע שומע לעצמו ומשמיע משמיע לפי דרכו אמר רבי יוסי [ב]בד"א בשליח צבור אבל ביחיד לא יצא עד שיתכוון שומע ומשמיע:

מתני' [1]והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו' וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו היו נופלים כיוצא בדבר אתה אומר [2]עשה לך שרף ושים אותו על נס והיה כל הנשוך וראה אותו וחי וכי נחש ממית או נחש מחיה אלא בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאין ואם לאו היו נימוקים [ג]חרש שוטה וקטן אין מוציאין את הרבים ידי חובתן [ד]זה הכלל [ג]כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן:

גמ' ת"ר [ד][ה]הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים ולוים וישראלים גרים ועבדים משוחררים וטומטום ואנדרוגינוס מי שחציו עבד וחציו בן חורין [ו]טומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו [ז]אנדרוגינוס מוציא את מינו אבל לא את שאינו מינו מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו אמר מר [ה]הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים לוים וישראלים פשיטא אי הני לא מיחייבי מאן מיחייבי כהנים אצטריכא ליה ס"ד אמינא הואיל וכתיב [3]יום תרועה יהיה לכם מאן דליתיה אלא בתקיעה דחד יומא הוא דמיחייב והני כהנים הואיל ואיתנהו בתקיעות דכל השנה דכתיב [4]ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם אימא לא ליחייבו קמ"ל מי דמי התם חצוצרות והכא שופר אלא אצטריך סד"א הואיל ותנן [ו]שוה היובל לר"ה לתקיעה ולברכות מאן דאיתיה במצות היובל איתיה במצוה דראש השנה והני כהנים הואיל וליתנהו במצוה דיובל דתנן [ז][ח]כהנים ולוים מוכרין לעולם וגואלין לעולם אימא במצוה דראש השנה לא ליחייבו קמ"ל: מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו: אמר רב הונא ולעצמו מוציא א"ל רב נחמן לרב הונא מאי שנא לאחרים דלא דלא אתי צד עבדות ומפיק צד חירות לעצמו נמי לא אתי צד עבדות דידיה ומפיק צד חירות דידיה אלא אר"נ אף לעצמו אינו מוציא תניא נמי הכי [ט]מי שחציו עבד וחציו בן חורין אף לעצמו אינו מוציא תני אהבה בריה דר' זירא [י]כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא [כ]חוץ מברכת הלחם וברכת היין שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא בעי [ח]רבא

ברכת

איכוון ותקע לי. תתכוין לתקוע בשמי להוציאני ידי חובתי: **משמיע בעי כוונה.** להוציא השומע: **מתני' והיה כאשר ירים משה ידו וגו':** **גמ' ועבדים משוחררין.** אבל עבדים לא דכל מצוה שאין האשה חייבת בה אין העבד חייב בה[ט]: **וטומטום ואנדרוגינוס.** שמא זכר הוא: **מי שחציו עבד.** משום צד חירות שבו: **טומטום אינו מוציא את מינו.** טומטום כמותו שמא תוקע זה נקבה וחבירו זכר: **אנדרוגינוס מוציא מינו.** אנדרוגינוס כמותו דאי בתר זכרות אזלת שניהם חייבין ואי בתר נקבות אזלת שניהן פטורין: **מי שחציו עבד כו'.** דלא אתי צד עבדות דמשמיע ומפיק צד חירות דשומע: ה"ג **כהנים ולוים מקדישין לעולם וגואלין לעולם** זו היא גירסת רבינו יצחק הלוי. ושאר רבותי גורסין **מוכרין לעולם וגואלין לעולם.** ושתיהן משניות הן במסכת ערכין (דף כו: ודף לג.) ובין מקדישין ובין מוכרין תרוייהו משנה יתירה נינהו אלא איידי דתנא התם גבי ישראל (שם דף כד.) אין מקדישין לפני היובל פחות משתי שנים ולא גואלין אחר היובל פחות משנה תנא גבי כהנים מקדישין וגואלין ואיידי דתנא גואלין ומקדישין גבי הדדי תנא נמי גבי גואלין דמכירה מוכרין לעולם והכי מוקים במסכת ערכין (דף כז.) ומהו גואלין לעולם לפי שנאמר בישראל במוכר בית בעיר חומה (ויקרא כה) ואם לא יגאל עד מלאת לו שנה תמימה נחלט אבל בלוים גאולת עולם תהיה ללוים ולפי שנאמר בישראל המוכר שדה אחוזה (שם) במספר שני תבואות ימכר לך שאינו מותר לגאול פחות משתי שנים אבל לוים גואלין מיד לפי שנאמר במקדיש שדה אחוזה (שם כז) ואם לא יגאל את השדה בעלים ומכר גזבר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד אלא יוצאה לכהנים ביובל הלוים גואלין לעולם. והאי דאמרי הכא ליתנהו במצות יובל קאי אמקדיש שדה אחוזה ולא גאלה ומכרה גזבר שאין יובל מפקיע מיד המקדיש אם לוי הוא כדרך שמפקיע מיד ישראל: **קמ"ל** גרסי' ולא גרסינן **נהי דליתנהו בהשמטת קרקעות כו'.** דהא ודאי איתנהו בין שלקחו הם מישראל מחזירין ביובל דלא נפקי לוים מכלל כל מצות והדינין בין שלקחו ישראל מהן מן האלפים אמה שניתנו לחוץ לעריהם יוצא ביובל ואפי' בתי ערי חומה שאין חוזרין לישראל ביובל חוזרין להם דכתיב (שם כה) ואשר יגאל מן הלוים וגו': **אע"פ שיצא מוציא.** שהרי כל ישראל ערבין זה בזה למצות: **חוץ מברכת הלחם והיין.** ושאר ברכת פירות וריחני שאינן חובה אלא שאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה ובזו אין כאן ערבות שאינו חובה על האדם לא ליתהני ולא ליבריך:

ברכת

דתנן כהנים ולוים מקדישים לעולם וגואלים לעולם. פירש בקונטרס שזו היא גי' ר"י הלוי ושאר רבותיו גורסין מוכרין לעולם וגואלין לעולם ושתיהן משניות הן במסכת ערכין (דף כו: ודף לג.) ובין מקדישין ובין מוכרין תרוייהו משנה יתירה נינהו אלא איידי דתנן התם גבי ישראל (שם דף כד.) אין מקדישין לפני היובל פחות משתי שנים ואין גואלין אחר היובל פחות משנה תנא סיפא נמי מקדישין וגואלין ואיידי דתני מקדישין וגואלין גבי הדדי תנא נמי גבי גואלים דמכירה מוכרין לעולם הכי מוקים לה במס' ערכין (דף כז.) וגואלין לעולם היינו לפי שנאמר בישראל המוכר שדה אחוזה במספר שני תבואות ימכר לך שאינו מותר לגאול פחות משתי שנים אבל לוים גואלין מיד וגואלים לעולם ומקדיש היינו לפי שנאמר במקדיש שדה אחוזה לא יגאל עוד אלא יוצאה לכהנים ביובל והלוים גואלין לעולם ועתה גי' רבינו יצחק הלוי ניחא שאין היובל מפקיע מיד המקדיש אם הוא לוי כמו בישראל אבל מכירה וגאולה שגואל מיד א"נ בבתי ערי חומה שאינן נחלטות לסוף שנה מה ענין זה למצוה דיובל אע"ג דאין זה נוהג אלא בזמן שהיובל נוהג מ"מ לא משמע הכי לישנא דליתנהו במצות דיובל ועוד שמשנה ראשונה הוה ליה לאיתויי דההיא דמקדישין לעולם שהיא בפרק אין מקדישין (שם דף כו:) ולא ההיא דמוכרין לעולם דמתניתין היא בפרק בתרא דערכין (דף לג:):

קא משמע לן נהי דליתנהו בהשמטת קרקע בהשמטת כספים ושלוח עבדים מיהא איתנהו. כך כתוב ברוב ספרים ובקונטרס גרס קא משמע לן ותו לא ולא גרס נהי דליתנהו בהשמטה דודאי איתנהו בין שלקחו הם מישראל מחזירין דלא נפקי מכלל המצות בין שלקח ישראל מהן מן האלפים אמה שנתנו להם חוץ לעריהם יוצא ביובל ואפילו בתי ערי חומה שאין חוזרין לישראל ביובל חוזרין להם שנאמר ואשר יגאל מן הלוים כן הקשה בקונטרס ואין זו קושיא גמורה שהרי יש לפרש דהשמטת קרקע קרי מקדיש שדה אחוזה ולא גאלה ומכרה גזבר שאין יובל מפקיעה מיד מקדיש אם הוא לוי כדרך שמפקיעה אם הוא ישראל שיוצאה לכהנים ביובל ונהי דליתנהו בהשמטת קרקע דקאמר היינו בכל דין השמטת קרקע אבל זה ודאי קשיא דהוה ליה למימר בהשמטת קרקע דמכירה מיהא איתנהו כגון מכרו להם שדה או מכרו הם לאחרים כי היכי דחשיב בהשמטת כספים ושלוח עבדים ועוד מה ענין השמטת כספים אצל יובל הא בהדיא תנא בספרי בפרשת ראה דשביעית משמטת כספים ואין יובל משמט כספים דממעט ליה מוזה דבר השמיטה שמוט שמיטה משמט כספים ולא יובל וזה דוחק לומר דנקטיה לרבי דלרבי תלויה השמטת כספים ביובל כדאמר בהשולח (גיטין דף לו. ושם) דבזמן שהיובל נוהג השמטת כספים נוהגת:

ברכת

מסורת הש"ס

א) [לעיל כז: כח: תוספתא פ"ב ה"ה], ב) בכת"י ליתא תיבת לא, דק"ס, ג) [ברכות כ:], ד) [ערכין ג: תוספת' פ"ב ה"ד], ה) ערכין ג: ע"ש, ו) לעיל כו:, ז) ערכין לג:, ח) [גי' הרי"ף והרא"ש רחבא], ט) [חגיגה ד.],

עין משפט נר מצוה

מח א מיי' פ"ב מהל' שופר הלכה ה טור ש"ע א"ח סי' תקפט סעיף ט:

מט ב מיי' שם וטור ש"ע שם סעיף ח:

נ ג ד מיי' שם הל' ב וטוש"ע שם סעיף א ב:

נא ה מיי' שם הל' א:

נב ו ז מיי' שם הל' ב וטור ש"ע שם סעיף ד:

נג ח מיי' פ"ד מהלכות ערכין הלכה כא:

נד ט מיי' פ"ב מהלכות שופר הלכה ג טור וש"ע א"ח סי' תקפט סעיף ה:

נה י מיי' פ"א מהלכות ברכות הלכה י טור א"ח סי' תרלב:

נו כ מיי' שם טוש"ע א"ח סי' קסז סעיף יט וסי' ריג סעיף ב וסימן רעג סעיף ד [רב אלפס כאן ובפ' ע"פ דף קס]:

תורה אור השלם

1. וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ וְגָבַר יִשְׂרָאֵל וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וְגָבַר עֲמָלֵק: שמות יז יא

2. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל נֵס וְהָיָה כָּל הַנָּשׁוּךְ וְרָאָה אֹתוֹ וָחָי: במדבר כא ח

3. וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מְלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם: במדבר כט א

4. וּבְיוֹם שִׂמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרֹת עַל עֹלֹתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: במדבר י י

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' וקתני לא יצא וכו' נ"ב ר"ל לא יצא אם לא כוון להשמיע לעצמו לצאת אבל אם כוון לעצמו יצא אף שלא נתכוון להוציא להשומע וקשה לר"ז. והגאון מהר"א מוילנא ז"ל פ' מדקתני לא יצא בלשון יחיד ולא קתני בלשון רבים לא יצאו ש"מ דרק המשמיע לא יצא אבל השומע יצא אף דלא נתכוין לו המשמיע והיא היא אלא שדברי הגאון פשוטים קצת יותר והבן ודו"ק:

מוסף רש"י

הואיל וכתיב יום תרועה. משמע יום אחד בלבד (ערכין ג:). **שוה היובל לר"ה לתקיעה ולברכות.** דבעי למימר תשע ברכות ביום הכפורים של יובל (לעיל כו:) שהיו נמי אומרים ביוהכ"פ של שנת היובל מלכיות זכרונות שופרות (ערכין שם). **מוכרין לעולם.** אפילו בשנת היובל עצמה, כך שמעתי וקשיא לי אמאי הא כי היכי דפליגי רב ושמואל (שם כט:) בישראל שמכר שדהו בשנת היובל עצמה, ה"נ איכא לפלוגי הכא ולמימר ק"ו מכורה כבר יוצאה עכשיו שאינה מכורה אינו דין שלא תימכר דהא אמרינן (שם כח.) דממכרו של לוי חוזר בשנת היובל, וכמדומה לי דאיידי דתני באידך פירקא מקדישין לעולם וגואלין לעולם, תנא נמי הכא (ערכין לג:). **וגואלין לעולם.** שאין בתי ערי חומה שלהן נחלטין (שם) או אם מכרו שדה גואלין אותה מיד וישראל אינו מותר לגאול פחות מב' שנים כדכתיב במספר שני תבואות ימכר לך (שם ג.).

רבינו חננאל

איכוין ותקע לי, אלמא קסבר משמיע בעי כונה, והתנן היה עובר אחורי בית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה כו'. ודחינן הכא בשליח ציבור עסקינן דדעתיה להשמיע לכולי עלמא. תא שמע נתכוון שומע ולא נתכוון משמיע כו' ופשוטה היא. **ואסיקנא** כתנאי דתניא התוקע תוקע לפי דרכו ושומע שומע לעצמו ויצא. א"ר יוסי בד"א בשליח צבור אבל ביחיד לא יצא עד שיתכוון שומע ומשמיע לו. **מתניתין** זה הכלל כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן. ת"ר הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים לוים וישראלים גרים ועבדים משוחררים טומטום ואנדרוגינוס ומי שחציו עבד וחציו בן חורין. טומטום אינו מוציא טומטום כמותו שמא נקיבה היא ואותו הטומטום זכר. אנדרוגינוס מוציא מינו. מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא מינו ולא שאינו מינו. **אמר** מר כהנים לוים וישראלים חייבים, פשיטא, ואסיקנא כהנים איצטריכא ליה, ס"ד אמינא הואיל ותנן שוה היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות, מאן דאיתיה במצוה דיובל איתיה במצוה דראש השנה, והני כהנים הואיל וליתנהו במצוה דיובל, דתנן כהנים ולוים מוכרין לעולם וגואלין לעולם, אימא במצוה דר"ה לא מיחייבי קמ"ל, נהי דליתנהו בהשמטת קרקע, בהשמטת כספים ושילוח עבדים מיהא איתנהו. מי שחציו עבד וחציו בן חורין. אמר רב נחמן אף לעצמו אינו מוציא. תניא נמי הכי כו'. **תני** אהבה בריה דר' זירא כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא חוץ מברכת הלחם, המוציא לחם מן הארץ, וברכת היין בורא פרי הגפן, שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא. **ירושלמי** בברכות פרק מי שמתו מוטל לפניו תני כל מצות שאדם פטור אדם מוציא את הרבים ידי חובתם חוץ מברכת המזון, והתנינן כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא [את] הרבים ידי חובתן, הא מחוייב אע"פ שיצא מוציא. א"ר אילא שאני (ב)ברכת המזון דכתיב ואכלת ושבעת וברכת, מי שאכל הוא יברך.